

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

**היוועדות חזותית (וידאו-קונפרנס)
בהליכי הארכת מעצר ושחרור בערובה
- סקירה משווה -**

מוגשת לוועדת החוקה, חוק ומשפט

כתיבה: עו"ד דינה צדוק

אישור: עו"ד הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

י' בטבת תשס"ז

31 בדצמבר 2006

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה הוכן לבקשת הלשכה המשפטית בכנסת לקראת דיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט בהצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (היוועדות חזותית – הוראת שעה), התשס"ה-2005 (להלן: הצעת החוק). מטרת הצעת החוק **ליצור הסדר שיאפשר תחליף לנוכחות פיזית של עצור בבית-המשפט** בשלב הדיון במעצרו לפני הגשת כתב אישום נגדו, **באמצעות היוועדות חזותית** (videoconferencing) בין העצור לבין בית-המשפט. ברקע ההצעה עומדים הקשיים והסרבול בהבאת עצורים לבית-המשפט לצורך השתתפותם בדיונים אלו, הכרוכה לעתים בפגיעה בכבוד העצורים.¹

לפי שעה, הצעת החוק מוצעת כהוראת שעה לשנה כדי לבחון את השלכותיה. הצעת החוק תחול בשלב זה **רק על דיונים להארכת מעצר ולשחרור בערובה לפני הגשת כתב אישום, ורק על נאשם בגיר שהוא מיוצג ונתן את הסכמתו לכך.**

היוועדות חזותית היא התקשרות בין אנשים הנמצאים בשני מקומות (או יותר) באמצעות טכנולוגיה המאפשרת לאנשים לראות ולשמע זה את זה. שימוש בהיוועדות חזותית בהליכי הארכת מעצר ושחרור בערובה מאפשר לקיים את ההליכים כאשר העצור נמצא בבית-המעצר, בלי שיהיה צורך להביאו לבית-המשפט. בבית-המשפט יש מסך (אחד או יותר) המאפשר לכל הנוכחים לצפות בעצור, מערכת שמע המאפשרת לשמוע את דבריו וכן מצלמה (אחת או יותר) שמצלמת את המתרחש שם ומתמקדת במי שמדבר. בבית-המעצר העצור יושב בחדר המיועד לכך, שבו מסך שעליו הוא רואה את התמונה מבית-המשפט, מערכת שמע לשמיעת הדברים הנאמרים בבית-המשפט ומצלמה המצלמת אותו. התמונות והקולות מבית-המשפט ומבית-המעצר מועברים בזמן.

במסמך תוצג סקירה משווה של **הסדרים חוקיים המאפשרים שימוש בהיוועדות חזותית במסגרת הליכים פליליים, מתוך התמקדות בתנאים לשימוש בהיוועדות חזותית בהליכי הארכת מעצר ושחרור בערובה.** בסקירה מוצגים הסדרים באוסטרליה (במערכת הפדרלית, במדינת New South Wales ובמדינת ויקטוריה), בארה"ב (במערכת הפדרלית ובמדינת קליפורניה), בבריטניה ובקנדה (במערכת הפדרלית).

עוד יוצגו **המלצות לחקיקה** בנושא של ועדות ציבוריות שבחנו אפשרות לשימוש בהיוועדות חזותית באירלנד ובדרום-אפריקה.

לאחר הסקירה ייוחד פרק לתוצאות המעשיות של הפעלת הסדרים של היוועדות חזותית בהליכים פליליים. יוצגו בו מידע בדבר הרחבת השימוש בטכנולוגיה של היוועדות חזותית לאחר הפעלתה במסגרת תוכניות הרצה (פילוט) בכמה מדינות ומידע נוסף המעיד על שביעות הרצון של מדינות המשתמשות בטכנולוגיה זו.

בהמשך יוצגו בקצרה שאלות – אשר נותרו ללא הכרעה גם במדינות המפעילות את הטכנולוגיה במידה רבה של שביעות רצון – בדבר ההשלכות הפסיכולוגיות של השימוש בטכנולוגיה, איכות הייצוג המשפטי הניתן לעצור ועילותה הכלכלית של השיטה.

בסוף המסמך תוצג טבלה המסכמת בקצרה את עיקרי הממצאים בסקירה המשווה.

¹ תזכיר חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (היוועדות חזותית – הוראת שעה), התשס"ה-2004, אתר האינטרנט של משרד המשפטים: <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/B447C5E3-7FC9-478A-BB8B-173B6346F99E/O/hivaadot-hazotit.pdf>, תאריך הכניסה: 14 ביוני 2006.

מהסקירה המשווה עולים הממצאים האלה :

ההסדרים לשימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים נבדלים אלה מאלה בכמה סוגיות, ובהן :

- **סוגי ההליכים שבהם משמשת היוועדות חזותית** – החקיקה במדינות שנסקרו מפרטת את סוגי ההליכים שאפשר להשתמש בהם בהיוועדות חזותית. ככלל, מדובר **בהליכים מקדמיים** למשפט (כגון דיונים להארכת מעצר ודיונים לשחרור בערובה). עם זאת, יש מדינות שבהן בית-המשפט מוסמך להורות על שימוש בהיוועדות חזותית גם בשלבי המשפט עצמו, אך כחריג לכלל ובהתקיים תנאים נוספים המפורטים בחוק.
- **דרישה להסכמת העצור או הנאשם** – ברוב המדינות שנסקרו **לא נדרשת הסכמת העצור או הנאשם** לשימוש בהיוועדות חזותית **בהליכים פליליים מקדמיים**. הסכמה כזאת נדרשת כאשר מדובר בקטינים, וכן כאשר השימוש בהיוועדות חזותית מתאפשר במהלך המשפט עצמו (ובייחוד בשלב שבו נשמעות עדויות).
- **תחולת ההסדר על קטינים** – ברוב המדינות שנסקרו החקיקה שמסדירה את השימוש בהיוועדות חזותית אינה מבחינה בין נאשם בגיר לקטין, אך ייתכן שבמדינות אלו חלות על הליך פלילי של קטינים הוראות אחרות. במדינות אוסטרליה (New South Wales וויקטוריה) השימוש בהיוועדות חזותית עם קטינים ייעשה כחריג לדרישת הנוכחות הפיזית של הקטין ובהוראת בית-המשפט. בדרום-אפריקה מוצע שההסדר יחול רק על בגירים.
- **חסיון הקשר בין הנאשם או העצור לבין עורך-דינו** – באוסטרליה, בקליפורניה, באירלנד ובדרום-אפריקה החוק קובע הוראות בדבר הצורך להבטיח את חסיון הקשר בין הנאשם לעורך-דינו.

יצוין כי מבדיקה שערך המשרד לביטחון פנים בשנת 2004 עולה כי **אין הסדרה חוקית של שימוש בהיוועדות חזותית עם עצורים או נאשמים** בהולנד, בפורטוגל, בצרפת, בשבדיה ובשווייץ.²

עוד יצוין כי **באיטליה**³ נחקק ב-1992 חוק שאִפשר לראשונה שימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים לצורך חקירת עדי מדינה. ב-1998, במסגרת **חוק למשפטים מרחוק** (long distance) הורחב השימוש בהיוועדות חזותית, וכיום אפשר להשתמש בה לניהול המשפט עצמו, להופעה בפני השופט בלשכתו ולחקירת עדי מדינה בתיקים חמורים בעבירות של פשע מאורגן (מאפיה), חטיפה, סחר בסמים וכדומה. השימוש בהיוועדות חזותית בהליך פלילי ייעשה **רק בהסכמת השופט היושב בדין**. **הסניגור** יחליט אם הוא מעוניין להיות בעת הדיון **בבית-המשפט או במקום שבו נמצא לקוחו**, וסגנו של הסניגור יוכל למלא את מקומו במקום השני. יש לאפשר לסניגור ולסגנו לשוחח באופן חסוי עם הלקוח ובינם לבין עצמם.

² הדי וגשל, "סקירה בנושא: וידאו קונפרנס בהליך הפלילי – השוואה", המשרד לביטחון פנים, היחידה לשירותי מידע, גרסת אינטרנט 2004, באתר המשרד: <http://www.mops.gov.il/NR/rdonlyres/0FC837B5-F09C-4118-86A2-03EAA08AB23E/0/VideoConference.pdf>, תאריך הכניסה: 13 ביוני 2006.

³ Ministry of Justice – Italy, "Long Distance Proceedings Through Videoconference: The Italian Experience", Report to the Tenth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, April 2000, at: <http://www.uncjin.org/Documents/10thcongress/10cStatements/italy4e.pdf>, viewed: June 14th 2006.

1. שימוש בהיוועדות חזותית – טיעונים בעד ונגד⁴

כנגד השימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים כתחליף לנוכחות פיזית של הנאשם מועלות טענות המבוססות על שלושה נימוקים עיקריים:

- **זכות הנאשם להיות נוכח במשפט המתנהל נגדו מוכרת כזכות יסוד.** זכות זו נגזרת מזכותו של הנאשם להליך הביאס קורפוס (כדי שבית-המשפט יבדוק אם לא נפגעו זכויותיו ואם הוא מוחזק במעצר כדיון), וכן מזכותו של הנאשם להתעמת עם העדים שמעידים נגדו ולחקור אותם כדי לאפשר לו להזים עדויות מפלילות. כאשר נאשם נדרש להופיע בדיון פלילי המתנהל נגדו באמצעות היוועדות חזותית, זכות יסוד זו עלולה להיפגע.

- **חשש מפגיעה בחסיון הקשר בין הנאשם לעורך-דינו.** אם הנאשם העצור אינו מגיע לבית-המשפט אלא מופיע בדיונים המתנהלים נגדו בהיוועדות חזותית, אין לו הזדמנות להיוועץ בעורך-דינו ביחידות. כפועל יוצא, יוגדלו העלויות לעורכי-הדין, ובייחוד לסניגוריה הציבורית, שכן הם יידרשו לקיים ביקורים רבים יותר בבתי-המעצר כדי לנהל מפגשים חסויים עם לקוחותיהם.

- **צורך בקשר בלתי-אמצעי בין הנאשם לבית-המשפט.** אדם שמבקש את יומו בבית-המשפט מעוניין בקשר עין בלתי-אמצעי עם השופט היושב בדיון, ויש חשש (בייחוד במשפטים עם מושבעים) שהופעתו על-גבי מסך תפחית מהאנושיות שלו (De-humanizing) ותפגע ביחס כלפיו.

מנגד, לשימוש בהיוועדות חזותית יש יתרונות רבים, ואפשר לסווגם לשלושה תחומים מרכזיים:

- **חיסכון במשאבים,** בעיקר בתחומים האלה:
 - חיסכון בהוצאות הסעת העצורים מבית-המעצר לבית-המשפט ובחזרה;
 - חיסכון בעלויות כוח-אדם בבתי-המעצר – הפחתת מספר העוסקים בהעברת עצורים וחסכון בזמן הכנת העצורים להעברה לבתי-המשפט;
 - הגברת היעילות וחסכון בזמן שיפוטי (שעות ההמתנה להגעת הנאשם);
 - ביטול הצורך בקיום תאי מעצר בתוך בתי-המשפט ובתחזוקתם;
 - אם בדיון השופט מחליט על שחרור העצור – תהליך השחרור חסכוני יותר בזמן ובמשאבים, שכן אין צורך להמתין להעברה בחזרה לבית-המעצר לפני השחרור.

⁴ עו"ד שמרית רגב, דוברת לשכת עורכי הדין בישראל, "לשכת עורכי הדין מתנגדת נחרצות לקיום דיוני מעצר באמצעות וידיאו קונפרנס", הודעת דוברת לשכת עורכי-הדין בישראל, 1 בנובמבר 2006, אתר הלשכה: http://www.israelbar.org.il/article_inner.asp?pgId=14772&catId=6, תאריך הכניסה: 17 ביולי 2006;

The Committee on Videoconferencing, "Report", January 2005, on the internet site of the Department of Justice, Equality and Law Reform, at:

[http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ697NFK-en/\\$File/VIDEOen.pdf](http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ697NFK-en/$File/VIDEOen.pdf)

South African Law Reform Commission, "Project 113 – Report – The Use of Electronic Equipment in Court Proceedings (Postponement of Criminal Cases via Audiovisual Link)" July 2003, on the internet site of the Commission at: <http://www.law.wits.ac.za/salc/report/pr113report.pdf>.

- **הגברת הביטחון** הן לעצורים (באמצעות הגבלת המגע בינם לבין עצורים אחרים ובינם לבין גורמים חיצוניים במהלך ההעברה לבית-המשפט ובחזרה) והן לצוות בית-המעצר, לעובדי בית-המשפט ולציבור (באמצעות הפחתת המגע הישיר עם העצורים).
- מבחינת העצורים ההסדר מגביר את ה**נוחות** וחוסך מהם את הצורך להיטלטל מבית-המעצר לתאי המעצר בבית-המשפט ומשם לאולם ובחזרה. ההסדר אף **מונע פגיעה בכבודם** של העצורים ומאפשר להם להישאר בבית-המעצר בלי שיערך חיפוש על גופם ובלי להיכבל באזיקים בתהליך ההעברה לבית-המשפט.

2. הסדרים חוקיים לשימוש בהיוועדות חזותית

2.1. אוסטרליה⁵

היוועדות חזותית בבית-המשפט הפדרלי מוסדרת בחוק בית-המשפט הפדרלי של אוסטרליה (Federal Court of Australia Act 1976). החוק, כפי שתוקן ב-2002, מסמיך את בית-המשפט בכל הליך המתנהל בפניו להורות כי אדם, באוסטרליה או מחוצה לה,⁶ יופיע בפניו באמצעות היוועדות חזותית או חיבור שמע (audio link), ובלבד שמתקיימים תנאים טכניים מתאימים.

ואולם, רוב רובו של המשפט הפלילי באוסטרליה מוסדר ברמת המדינות והטריטוריות, ולכן ברמה הפדרלית אין חקיקה ספציפית הנוגעת להיוועדות חזותית לשם הארכת מעצר או שחרור בערובה.⁷ מנגד, ברמת המדינות, החקיקה בדבר שימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים מפותחת מאוד. להלן דוגמאות של החקיקה בשתי מדינות:

2.1.1. New South Wales (NSW)

השימוש בהיוועדות חזותית ובהיוועדות שמע במדינה מוסדר בחוק הראיות (חיבורי שמע וחיבורים חזותיים) [Evidence (Audio and Audio Visual Links) Act 1998]. בחוק נקבע כי חובה או זכות של אדם להתייצב בפני בית-משפט ב-NSW יכולות להתממש באמצעות הופעתו בהיוועדות חזותית או בהיוועדות שמע.⁸

⁵ Bruce Finlay, Principal Registry Assistant Director, Federal Court of Australia, מכתבים בדואר אלקטרוני, 23 במאי 2006.

⁶ בנוגע לשימוש בהיוועדות חזותית לקשר עם אדם שנמצא בניו-זילנד יש חוק פדרלי נפרד המסדיר את הנושא: Evidence and Procedure (New Zealand) Act 1994.

⁷ חוק העבירות הפדרלי (Crimes Act 1914) תוקן בשנת 2005, וכיום הוא מאפשר גביית עדויות באמצעות חיבור וידאו (video link) בעבירות הקשורות לטרור; חוק בית-המשפט הפדרלי של אוסטרליה (Federal Court of Australia Act) (1976) קובע כללים למתן עדות ולהופעה באמצעות היוועדות חזותית.

⁸ סעיף 3A לחוק. יצוין כי ב-NSW ההסמכה בחוק היא לשימוש בהיוועדות חזותית (הכוללות שמע ווידאו) או בהיוועדות שמע בלבד.

הוראות החוק בדבר שימוש בהיוועדות חזותית **בהליכים פליליים** נוגעות לעצורים בבתי-מעצר בתחום מדינת NSW,⁹ ובהן:

- **בהליכים פליליים מקדמיים** (preliminary criminal proceedings) הכוללים דיוני הארכת מעצר, הקראת כתב אישום ושחרור בערובה – נאשם עצור (accused detainee) שאינו קטין **חייב להופיע** בפני בית-המשפט ב-NSW **באמצעות היוועדות חזותית**, אלא אם כן בית-המשפט מורה אחרת. הנאשם יכול להעיד ולטעון את טיעונו באמצעות החיבור. בית-המשפט יורה לנאשם להופיע פיזית רק אם הוא משוכנע שהדבר נכון משיקולי צדק¹⁰ (satisfied that it is in the interests of the) (administration of justice).
- **בהליכים פליליים רלוונטיים** (relevant criminal proceedings) הכוללים דיונים בדבר כשירות הנאשם לעמוד לדין, הליכי המשפט, מעמד מתן גזר-הדין ודיון בערעור – נאשם עצור שאינו קטין **חייב להופיע פיזית** בפני בית-המשפט, אלא אם כן בית-המשפט מורה אחרת. **הנאשם יוכל להופיע באמצעות היוועדות חזותית בהסכמת הצדדים או על-פי הוראת בית-המשפט**, וזה יורה כך רק אם הוא משוכנע שהדבר יקדם שיקולי צדק. בכלל שיקוליו, **חובה** על בית-המשפט להביא בחשבון, בין היתר, את השיקולים האלה: הסיכון לפגיעה בביטחון האישי של הנאשם ושל אחרים בשל הבאתו לבית-המשפט; הסיכון לבריחת הנאשם או ניסיון בריחה; התנהגות הנאשם כשהובא בפני בית-המשפט בעבר; התנהגות הנאשם במעצר.¹¹
- **הוראות בדבר קטינים** – נאשם עצור שהוא קטין (accused child detainee) **חייב להופיע פיזית** בפני בית-המשפט, הן בהליכים פליליים מקדמיים והן בהליכים פליליים רלוונטיים, אלא אם כן בית-המשפט מורה אחרת. **הקטין יוכל לבקש** להופיע באמצעות היוועדות חזותית, **בהסכמת הצדדים** להליכים. בית-המשפט יורה על הופעת הקטין באמצעות היוועדות חזותית רק אם הוא משוכנע, לאחר שקילת כל הנסיבות הרלוונטיות לתיק, שהדבר יקדם שיקולי צדק. בכלל שיקוליו בית-המשפט **רשאי** להביא בחשבון את השיקולים שפורטו לעיל.¹²
- בכל המקרים שבהם משמשת היוועדות חזותית, יש להבטיח קיום אמצעים שיאפשרו **קשר חסוי בין החשוד העצור המופיע בהיוועדות חזותית לבין עורך-דינו** אם זה נמצא בבית-המשפט.¹³
- בכל המקרים המנויים לעיל, בית-המשפט רשאי להורות על סטייה מהכלל הקבוע בכל מקרה, לבקשת צד להליכים או מיוזמתו.

⁹ החוק קובע הוראות בדבר שימוש בהיוועדות חזותית בין בית-המשפט ב-NSW לבין מקומות אחרים, ובהם: מקומות במדינת NSW (כגון בתי-מעצר); מקומות במדינות ובטריטוריות אחרות של אוסטרליה (החוק מבחין בין מדינות אשר יש להן הוראות חוק דומות במהותן להוראות חוק זה [participating states – "מדינות משתתפות"] לבין המדינות האחרות באוסטרליה); מקומות מחוץ לאוסטרליה (למעט ניו-זילנד, אשר בנוגע אליה, כאמור, יש חוק נפרד ברמה הפדרלית).

¹⁰ סעיף 5BA לחוק.

¹¹ סעיף 5BB לחוק.

¹² סעיף 5BBA לחוק. בסעיף 53.16 לכללי בית-המשפט המחוזי (District Court Rules) נקבעו שיקולים נוספים שעל בית-המשפט לשקול בהכרעתו אם להורות על הופעתו של קטין באמצעות היוועדות חזותית. הכללים מופיעים באתר האינטרנט של המוסד למידע משפטי של אוסטרליה (Australasian Legal Information Institute): http://www.austlii.edu.au/au/legis/nsw/consol_reg/dcr1973236/s53.16.html, תאריך הכניסה: 23 במאי 2006.

¹³ סעיף 5BC לחוק.

- השימוש בהיוועדות חזותית ייעשה רק אם במקום שבו הנאשם נמצא יש חיבורי שמע וחיבורי וידאו המאפשרים לאנשים שבבית-המשפט לראות ולשמוע את הנאשם ולהפך.

2.1.2. ויקטוריה

השימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים מוסדר **בחוק הראיות** (Evidence Act 1958) בפרק בנושא שנחקק בשנת 1997.¹⁴ פרק זה **חל על עצורים ועל נאשמים** בשלבים שלפני תחילת משפטם. החוק קובע את התנאים הטכניים לקיום היוועדות חזותית¹⁵ ומסמיך את הנשיא בכל בית-משפט לקבוע הוראות ביצוע של החוק.¹⁶

בנוגע לעצורים ונאשמים **בגירים**, החוק קובע כדלקמן:

- נאשם או עצור **בגיר** הנדרש להופיע בפני בית-המשפט **יופיע בהיוועדות חזותית** בהליכים שלהלן, אלא אם כן בית-המשפט הורה אחרת:

(1) שחרור בערובה;

(2) הארכת מעצר (לאחר שהובא בעבר בפני שופט להארכת מעצרו בפעם הראשונה);

(3) Special mention hearing or committal mention hearing;

(4) בקשות לדחיית מועד דיון;

(5) הקראת כתב אישום (arraignment), אלא אם כן הדבר נעשה ביום המשפט.

בית-המשפט יורה, מיוזמתו או לבקשת אחד הצדדים, **על נוכחותו הפיזית של הנאשם או העצור** אם זו דרושה משיקולי צדק או אם לא סביר שהנאשם או העצור יופיע בהיוועדות חזותית.

- נאשם או עצור **בגיר** הנדרש להופיע בפני בית-המשפט **יהיה נוכח פיזית בבית-המשפט** בהליכים שלהלן, אלא אם כן בית-המשפט הורה אחרת:

(1) הליך לאשפוז כפוי או לבדיקת כשירותו לעמוד לדין;

(2) מהלך המשפט;

(3) גזירת הדין;

(4) הליכי ערעור.

בית-המשפט יורה, מיוזמתו או לבקשת אחד הצדדים, **על הופעתו של הנאשם או העצור בהיוועדות חזותית** אם הדבר אינו מנוגד לשיקולי צדק והוא סביר בנסיבות העניין. אם בקשה כאמור הוגשה שלא בהסכמת כל הצדדים להליך, ייעתר לה בית-המשפט רק אם הוא משוכנע שמתקיימות נסיבות יוצאות דופן.

¹⁴ Part IIA – Use of Audio Visual and Audio Links, sections 42C-42Y.

¹⁵ הדרישה הטכנית שהחוק קובע היא שבית-המשפט ובבית-המעצר יש מערכות המאפשרות לכל האנשים הרלוונטיים בבית-המשפט **לראות ולשמוע** את העצור ולהפך. יצוין כי החוק מאפשר שימוש **בהיוועדות שמע** בלבד בהליכים מסוימים, אך **נאשם** בהליך פלילי יופיע רק אם יש **חיבור חזותי** ובהתקיים התנאים המפורטים לעיל.

¹⁶ הוראות ביצוע בבית-משפט השלום במדינה (Magistrates' Court Victoria) מופיעות באתר האינטרנט של בית-המשפט: [http://www.magistratescourt.vic.gov.au/CA256902000FE154/Lookup/Chief_Magistrates_Directions/\\$file/p.d1004.pdf](http://www.magistratescourt.vic.gov.au/CA256902000FE154/Lookup/Chief_Magistrates_Directions/$file/p.d1004.pdf)

- עצור המובא בפני שופט בפעם הראשונה לאחר מעצרו – יש לאפשר לו להיות נוכח פיזית בבית- המשפט, אלא אם כן הוא מסכים להופיע בהיוועדות חזותית.
 - בהליכים שלא צוינו לעיל, בית-המשפט רשאי להורות, מיוזמתו או לבקשת צד להליכים, כי נאשם או עצור בגיר יופיע באמצעות היוועדות חזותית אם הדבר אינו מנוגד לשיקולי צדק.
- בנוגע לעצורים ונאשמים קטינים החוק קובע:
- נאשם או עצור קטין הנדרש להופיע בפני בית-המשפט יהיה נוכח פיזית בבית-המשפט אלא אם כן בית-המשפט הורה אחרת.
 - בית-המשפט רשאי להורות, מיוזמתו או לבקשת אחד הצדדים, על הופעתו של הנאשם או העצור הקטין בהיוועדות חזותית אם הדבר אינו מנוגד לשיקולי צדק והוא סביר בנסיבות העניין. אם בקשה כאמור הוגשה שלא בהסכמת כל הצדדים להליך, ייעתר לה בית-המשפט רק אם הוא משוכנע שמתקיימות נסיבות יוצאות דופן.
 - אם הוראה כאמור אינה מנוגדת לשיקולי צדק, על בית-המשפט לשקול בכלל שיקוליו כיצד תשפיע החלטתו על יכולתו של הקטין להבין את ההליך, לתקשר עם עורך-דינו ולתת לו הוראות.
- החוק קובע כי קשר שנערך בהיוועדות חזותית בין עצור או נאשם לעורך-דינו הוא חסוי כאילו נערך בפגישה פיזית ביניהם.

2.2. ארה"ב

השימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים בארה"ב נרחב. לפי ההערכה, היא משמשת במאות בתי-משפט אם לא למעלה מזה, הן במערכת הפדרלית והן במערכת המדינתית, אך אין מידע על המספר המדויק של בתי-המשפט שבהם היא מופעלת.¹⁷ להלן נסקור את ההוראות הרלוונטיות במערכת הפדרלית ובמדינת קליפורניה.

2.2.1. המערכת הפדרלית

הכללים הפדרליים של הפרוצדורה הפלילית (Federal Rules of Criminal Procedure), אשר חלים על כל ההליכים הפליליים בכל הערכאות בבתי-משפט פדרליים, תוקנו בשנת 2002 כדי לקבוע במפורש הוראות בדבר שימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים.¹⁸ על-פי הכללים אפשר להשתמש בהיוועדות חזותית בדיוני שחרור בערובה¹⁹ והארכת מעצר²⁰ בהסכמת העצור או הנאשם.

¹⁷ Fredric I. Lederer, "The Road to the Virtual Courtroom? A Consideration of Today's – and Tomorrow's – High Tech Courtrooms", The International Society for the Reform of Criminal Law, December 9th, 2002, at: <http://www.isrcl.org/Papers/Lederer.pdf>; The Los-Angeles County Citizens' Economy and Efficiency Commission, "Video Arraignment and Its Potential for Use in the County Criminal Justice System", November 2004, at: <http://eec.co.la.ca.us/publications/html/cntyops/0411-VideoArraigRpt.asp>, viewed: May 22nd, 2006.

¹⁸ Federal Rules of Criminal Procedure, at: <http://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/>, viewed: May 22nd, 2006.

¹⁹ כלל 5, הכללים הפדרליים לפרוצדורה פלילית.

2.2.2. מדינת קליפורניה

בחוק העונשין של קליפורניה (California Penal Code)²¹ נקבעו הוראות בדבר השימוש בהיוועדות חזותית (two way electronic audiovideo communication) בהליכים פליליים.

אם הנאשם עצור בבית-מעצר במחוז שבו הוא נשפט, בית-המשפט רשאי להתיר שימוש בהיוועדות חזותית להופעה הראשונית (initial court appearance), להקראת כתב האישום (arraignment) ולשם קבלת תשובתו של הנאשם על כתב האישום (plea), וזאת בהסכמת הנאשם שתינתן בכתב. אם הנאשם מיוצג – על עורך-דינו להיות עמו (בבית-המעצר) בהופעה הראשונית ובהקראת כתב האישום, אולם אם מדובר באישום בפשע (felony) והנאשם אינו מתכוון להודות בכתב האישום או לסרב להשיב (nolo contendere) – על עורך-הדין להיות עם הנאשם או בבית-המשפט. בית-המשפט יכול להורות על נוכחות פיזית של הנאשם בבית-המשפט.

לעומת זאת, בהליך פלילי שמתנהל נגד אסיר בבית-סוהר מדינתי, שירות בתי-הסוהר (Department of Corrections) רשאי להחליט על שימוש בהיוועדות חזותית בין הנאשם לבית-המשפט ללא הסכמת הנאשם, בכל הליך למעט הופעה ראשונית, שלב שמיעת העדויות (trial), הכרעת הדין ומתן גזר-הדין. ואולם, בית-המשפט רשאי להורות על נוכחותו הפיזית של הנאשם כאשר הדבר דרוש לדעתו. אם הנאשם מיוצג – על עורך-דינו להיות עמו (בבית-המעצר) בהקראת כתב האישום, אולם אם מדובר באישום בפשע (felony) והנאשם אינו מתכוון להודות בכתב האישום או לסרב להשיב (nolo contendere) – על עורך-הדין להיות עם הנאשם או בבית-המשפט. אם עורך-הדין אינו נמצא עם הנאשם – יש להבטיח קו טלפון ופקסימיליה שיאפשרו להם לתקשר באופן חסוי, אך אין בכך כדי למנוע מעורך-הדין להיות עם הנאשם.

2.3. בריטניה

חוק העבירות והפרות הסדר (Crime and Disorder Act 1998)²² קובע את סמכות בית-המשפט להורות על שימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים מקדמיים המתקיימים לפני תחילת המשפט,²³ כל עוד קיימים התנאים המתאימים לכך בבית-המעצר.

בית-משפט שלום (magistrates' court) אשר לא נותן הוראה לשימוש בהיוועדות חזותית במקרים שבהם הוא מוסמך לעשות כן – ינמק את החלטתו.

²⁰ כלל 10, הכללים הפדרליים לפרוצדורה פלילית.

²¹ סעיפים 977.2-977 לחוק.

²² סעיף 57 לחוק שכותרתו: Use of live television links at preliminary hearings.

²³ שלב תחילת המשפט: במשפט על-פי כתב אישום (trial on indictment) – שלב השבעת המושבעים או השלב שבו בית-המשפט מקבל את הודעת הנאשם שהוא מודה בכתב האישום (the court accepts a plea of guilty); במשפט בהליך מקוצר (summary trial) – השלב שבו בית-המשפט מתחיל בשמיעת עדויות התביעה או השלב שבו מתקבלת הודעת הנאשם שהוא מודה בכתב האישום.

2.4. קנדה

החוק הפלילי הפדרלי [Criminal Code (R.S., 1985, c. C-46)] מסדיר את השימוש בהיוועדות חזותית בבתי-המשפט בקנדה בדיונים להארכת מעצר ושחרור בערובה (judicial interim release)²⁴ כדלקמן:

- כאשר נוכחותו של עצור או נאשם דרושה לצורך שחרור ביניים על-ידי בית-המשפט, עליו להיות נוכח פיזית, אלא אם כן השופט התיר לו להופיע באמצעות קשר טלקומוניקציה מתאים (suitable telecommunication device) שמקובל על השופט, לרבות באמצעות הטלפון.
 - אם בדיון עתידיים להישמע עדים ואין לנאשם אפשרות להופיע באמצעים שיאפשרו לו לתקשר עם בית-המשפט באופן חזותי ומילולי בו-בזמן, נדרשת הסכמת התובע והנאשם להיוועדות.
- חוק זה חל גם על ההליכים הפליליים בבתי-המשפט במחוזות ובטריטוריות. יצוין כי השימוש בהיוועדות חזותית במחוזות ובטריטוריות הוא נרחב.²⁵
- עוד יצוין כי כללי בתי-המשפט הפדרליים (Federal Court Rules, 1998) אינם כוללים פירוט נוסף בדבר התנאים לקיום היוועדות חזותית.

3. ועדות שהציעו נוסח חקיקה

בכמה מדינות מונו ועדות ציבוריות לבחינת השימוש בהיוועדות חזותית בהליכים פליליים, אך עד כה לא מצאנו שהתקבלה חקיקה המסדירה זאת על סמך המלצותיהן. להלן ייסקרו טיטות החוק שהציעו הוועדות האלה באירלנד ובדרום-אפריקה.

3.1. אירלנד²⁶

בשנת 2003 מינה השר לענייני משפטים, שוויון ורפורמה בחקיקה ועדה כאמור, והיא הגישה את מסקנותיה בינואר 2005. הוועדה נתבקשה לבחון את הפוטנציאל לשימוש בהיוועדות חזותית במסגרת הליכים בבית-המשפט. במסקנותיה קבעה הוועדה כי יש להסדיר בחוק את השימוש בהיוועדות חזותית

²⁴ בקנדה, כאשר חשוד נעצר ומובא בפני שופט, על השופט לצוות לשחררו ללא תנאי אלא אם כן התובע מוכיח כי יש להאריך את המעצר או לשחררו בתנאים מגבילים. שחרור על-ידי השופט נקרא שחרור ביניים שיפוטי (judicial interim release).

²⁵ כך למשל במחוז British Columbia יש, נכון לאפריל 2006, למעלה מ-70 מערכות של ציוד היוועדות חזותית בבתי-משפט, בבתי-סוהר ובבתי-מעצר ברחבי המחוז; מידע מאתר האינטרנט של משרד המשפטים של המחוז: <http://www.ag.gov.bc.ca/courts/general/videoconferencing.htm>, תאריך הכניסה: 13 ביולי 2006. במחוז Alberta נערך בשנת 2004 פיילוט בכ-10 אתרים, ולאור הצלחתו הוחלט להרחיב את השימוש בהיוועדות חזותית לכ-50 אתרים נוספים; מידע מאתר האינטרנט של ממשלת המחוז, <http://www.gov.ab.ca/home/index.cfm?page=1471>, תאריך הכניסה: 13 ביולי 2006.

²⁶ The Committee on Videoconferencing, "Report", January 2005, on the internet site of the Department of Justice, Equality and Law Reform, at: [http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ697NFK-en/\\$File/VIDEOen.pdf](http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSQ697NFK-en/$File/VIDEOen.pdf).

בבתי-המשפט באירלנד והציעה טיוטת חוק לדין.²⁷ להלן עיקרי הוראות הטיוטה הנוגעים להליכים פליליים:

▪ החוק יחול על כל דיון בהליך פלילי – לפני המשפט, בזמן המשפט או לאחריו – למעט הדיונים האלה:

(1) הקראת כתב אישום (arraignment);

(2) כל דיון אחר אשר לדעת בית-המשפט הוא יסודי להליך ו/או שעשויים להישמע בו עדויות;

(3) דיון בעניין כשירות החשוד לעמוד לדין.

▪ בית-המשפט יוסמך להורות כי העצור או הנאשם ייחשב לנוכח בבית-המשפט לצורך כל דיון אם במהלך הדיון הוא מוחזק במעצר או במוסד אחר והוא מסוגל, באמצעות קשר טלוויזיה חי (live television link), לראות ולשמע את בית-המשפט וכן להראות ולהישמע בו. הוראה זו תינתן בהתקיים התנאים האלה:

(1) במקום שבו הנאשם מוחזק קיימים התנאים הטכניים הדרושים;

(2) התנאים הטכניים מאפשרים לנאשם קו מאובטח לצורך קיום קשר חסוי עם עורך-דינו, אם הנאשם או עורך-הדין ביקשו זאת;

(3) אופי הדיון מתאים לשימוש בהיוועדות חזותית;

(4) אין נסיבות הנוגעות ספציפית למקרה של הנאשם שיביאו לכך שנוכחותו הפיזית בבית-המשפט תהיה רצויה.

▪ בית-המשפט לא ייתן הוראה כאמור אם ההוראה אינה הוגנת כלפי הנאשם או שהיא מנוגדת לשיקולי צדק.

▪ במקרים שבהם בית-המשפט יוסמך ליתן הוראה על שימוש בהיוועדות חזותית ולא יעשה כן – יהיה עליו לנמק את החלטתו.

▪ אם הנאשם או עורך-דינו מתנגדים למתן הוראה לשימוש בהיוועדות חזותית, ידון בית-המשפט בבקשת הנאשם להיות נוכח פיזית בהתחשב בתנאים למתן הוראה כאמור לעיל ומתוך התחשבות, בין היתר, בגילו של הנאשם, בכשירותו, במורכבות הדיון ובמידה שבה רצוי שהנאשם יהיה נוכח פיזית כדי לתת הוראות במהלך הדיון.

3.2 דרום-אפריקה²⁸

בדרום-אפריקה דנה הוועדה לרפורמה בחקיקה (South African Law Reform Commission) בשימוש בהיוועדות חזותית לשם דחיית מועדי דיון בהליכים פליליים כאשר הנאשם נתון במעצר. דוח הביניים

²⁷ שם, פרק 7.

²⁸ South African Law Reform Commission, "Project 113 – Report – The Use of Electronic Equipment in Court Proceedings (Postponement of Criminal Cases via Audiovisual Link)" July 2003, on the internet site of the Commission at: <http://www.law.wits.ac.za/salc/report/pr113report.pdf>.

בנושא הוגש ביולי 2003. הוועדה מצאה כי יש לעגן שימוש כזה בחקיקה, והציעה נוסח לתיקון חוק הפרוצדורה הפלילית,²⁹ שבו בין היתר ההוראות האלה:

- **נאשם בגיר** (שגילו מעל 18) שהופיע כבר בפני בית-המשפט ונשלח למעצר, ונדרש להופיע שנית בפני בית-המשפט – יופיע בפני בית-המשפט **בהיוועדות חזותית** בהליכים שלהלן, אלא אם כן בית-המשפט מורה על נוכחותו הפיזית בפניו:

(1) דחייה נוספת של הדיון;

(2) בקשה לשחרור בערובה;

(3) בקשת רשות ערעור, ערעור או דיון מחדש.

- הליכים שהתנהלו תוך שימוש בהיוועדות חזותית עם הנאשם כאמור לעיל, ייחשבו להליכים שנערכו בנוכחות הנאשם לכל דבר ועניין.

- בית-המשפט יורה על **נוכחותו הפיזית** של הנאשם אם הדבר **דרוש משיקולי צדק**.

- השימוש בהיוועדות חזותית ייעשה רק אם בבית-המשפט ובמקום שבו הנאשם נמצא יש מערכות המאפשרות:

(1) לאנשים בבית-המשפט לראות ולשמוע את הנאשם ולהפך;

- (2) **קשר חסוי בין הנאשם לעורך-דינו** הנמצא בבית-המשפט, בכל מהלך הדיון וכן זמן קצר לפניו ואחריו, לרבות העברת מסמכים ביניהם באופן חסוי.

- קשר שנערך **בין הנאשם לעורך-דינו** בהיוועדות חזותית **הוא חסוי** כאילו הוא נערך בפגישה פיזית ביניהם.

4. תוצאות מעשיות של השימוש בטכנולוגיה

4.1. ארה"ב

4.1.1. פנסילבניה

בסתיו 2004 הוגש לנציבות הפשיעה והעבריינות של פנסילבניה דוח ובו **הערכה של מערכות ההיוועדות החזותית המשמשות לדיוני מעצר ראשוניים** (preliminary arraignments) במדינה.³⁰ הדוח מבוסס על סקר שנערך במחוזות המדינה שהשתמשו בטכנולוגיה זו; ברובם הטכנולוגיה שימשה שנתיים או יותר.

²⁹ Criminal Procedure Act, 51 of 1977, insertion of sections 159A-159D.

³⁰ Karen Shastri & Holly Wald, "An Evaluation of Video Preliminary Arraignment Systems in Pennsylvania – Final Report", submitted to: Pennsylvania Commission on Crime and Delinquency, Fall 2004, at: www.pccd.state.pa.us/pccd/lib/pccd/stats/completedprojectdocs/asof2004/videoarrgmntfinal.122004.pdf.

בדוח נבחנו היקף השימוש בהיוועדות חזותית בבתי-מעצר ובתחנות משטרה ברחבי המדינה, הגורמים המשפיעים על כך והשלכות השימוש בטכנולוגיה.

מהדוח עולים, בין היתר, הממצאים האלה:

- היקף השימוש בטכנולוגיה מושפע בין השאר מהיקף המעצרים, מסוג העבירות ומהשעות המקובלות להפעלת המערכת.
 - שימוש נרחב בטכנולוגיה במדינה עשוי להביא לידי חיסכון משמעותי בעלויות.
 - **משך דיון** בהארכת המעצר באמצעות היוועדות חזותית הוא **קצר יותר** ב-72% בממוצע ממשך דיון המתנהל בנוכחותו הפיזית של העצור. לפי הדוח, ייתכן שהדבר נובע מכך שכאשר העצור נוכח פיזית יש אינטראקציה רבה יותר בין הגורמים המתדיינים.
 - **היתרונות הלא-כלכליים של השימוש בטכנולוגיה** הם בין השאר קיצור הזמן בין המעצר לדיון הראשוני, צמצום בהובלת העצורים, צמצום בהקצאת כוח-האדם הדרוש לשם קיום דיון הארכת המעצר הראשוני והפחתת הסכנה לשלום הציבור.
- לבסוף, הדוח ממליץ **להרחיב את השימוש בטכנולוגיית ההיוועדות החזותית** בהליכי הארכת מעצר ראשוני למחוזות נוספים במדינה, לשפר אותה ולשקול את השימוש בה גם בהליכים אחרים.

מחוז דלאוור (Delaware County)³¹

מחוז דלאוור במדינת פנסילבניה הוא מן המובילים בארה"ב בשימוש בטכנולוגיית ההיוועדות החזותית בהליכים פליליים ובהליכים אחרים. הטכנולוגיה הוכנסה לשימוש לראשונה בשנת 1996, והשימוש בה הורחב במשך השנים הן מבחינת מספר המערכות והן מבחינת סוגי ההליכים.

לפי הדוח השיפוטי של המחוז לשנת 2005, יתרונות השימוש בטכנולוגיה הם בין היתר חיסכון בעלויות הטיפול בעצורים והעברתם, קיצור זמן ההמתנה לדיון, שיפור הביטחון בבית-המשפט ובקהילה, קיצור הדיונים וקיצור השהות במעצר לחלק מהעצורים.

4.1.2 אוהיו³²

השימוש בטכנולוגיה של היוועדות חזותית בהארכות מעצר ושימועים (arraignments and hearings) תופס תאוצה במדינה זו בשל החיסכון בעלויות וזירוז ההליכים. בשנת 1998 דווח על 57 בתי-משפט המשתמשים בטכנולוגיה, בשנת 2002 – על 99, ובסקר האחרון שפורסם באוקטובר 2006 דווח על 127 בתי-משפט שהשתמשו בהיוועדות חזותית, חלקם עם עצורים בבתי-מעצר מקומיים וחלקם עם עצורים בבתי-מעצר מדינתיים.

³¹ County of Delaware Judicial Report 2005, at: <http://www.co.delaware.pa.us/courts/Judicial2005.pdf>.

³² The Supreme Court of Ohio, "Technology and the Courts 2006 Survey", October 2006, at: http://www.sconet.state.oh.us/tech_services/biennial/2006.pdf.

4.2. בריטניה

המידע בפרק זה מבוסס בעיקרו על דוח של ועדה ציבורית באירלנד, שבדקה בשנת 2005 אפשרות לשימוש בהיוועדות חזותית והמליצה על כך לאחר שבחנה את הפעלת המערכת במדינות אחרות (להלן: הדוח האירי).³³ על-פי הדוח האירי, ככלל, בבתי-המשפט ובשירות בתי-הסוהר בבריטניה יש שביעות רצון מהשימוש בטכנולוגיה, ומדווח על תקלות טכניות מעטות מאוד; על-פי רוב אלה מטופלות לפני פתיחת הדיון בבית-המשפט.

4.2.1. אנגליה וויילס³⁴

לפי הדוח האירי, מערכות להיוועדות חזותית מותקנות, נכון למועד הבדיקה, ב-157 בתי-משפט שלום, ב-28 בתי-משפט מחוזיים (Crown Courts) וב-54 בתי-סוהר.³⁵ מתוכנתת התקנה של 50 מערכות נוספות בבתי-משפט מחוזיים. ההיוועדות החזותית משמשת בעיקר להארכת מעצר ולשחרור בערובה. רק מגבלות תקציביות מונעות את הרחבת השימוש בטכנולוגיה באנגליה ובוויילס.

4.2.2. סקוטלנד³⁶

בסקוטלנד מופעלת מערכת להיוועדות חזותית רק בין בית-משפט בגלוגו לבית-הסוהר³⁷ בגלוגו. המערכת משמשת לשימועי מעצר (full committal hearings) ולפגישות של אסירים עם עורכי דינם. שירות בתי-הסוהר של סקוטלנד ציין כי השימוש בהיוועדות חזותית הפחית את נטל העבודה הכרוך בהופעות בפני בתי-המשפט. לשימוש בהיוועדות חזותית יש השפעה חיובית גם על העצורים, ובכללה הפחתת הלחץ הכרוך בעזיבת בית-הסוהר ובחזרה אליו והשמירה על סדר-היום, ובכלל זה ביקורים, שעות ארוחה רגילות, שעות התעמלות ופעילויות שגרתיות אחרות בבית-הסוהר.

4.2.3. צפון-אירלנד³⁸

בעת הבדיקה הופעלה מערכת להיוועדות חזותית בהליכי הארכת מעצר ושחרור בערובה (remand hearings and bail applications) למעלה מארבע שנים. המערכת הותקנה בשני אולמות משפט בבית-המשפט המלכותי בבלפסט (Royal Courts of Justice), ב-11 בתי-משפט שלום ברחבי צפון אירלנד, בשלושה בתי-סוהר³⁹ ובכמה תחנות משטרה.

³³ The Committee on Videoconferencing, "Report", January 2005, on the internet site of the Department of Justice, Equality and Law Reform, at: [http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSO697NFK-en/\\$File/VIDEOen.pdf](http://www.justice.ie/80256E010039C5AF/vWeb/flJUSO697NFK-en/$File/VIDEOen.pdf).

³⁴ הדוח האירי, פרק 2.2, עמ' 9.

³⁵ במקור: prison, אך ככל הנראה הכוונה למקום שמוחזקים בו גם עצורים, שכן כאמור, המערכת משמשת שם לצורך הליכי הארכת מעצר ושחרור בערובה.

³⁶ הדוח האירי, פרק 2.3, עמ' 10.

³⁷ ראו הערה 35 לעיל.

³⁸ הדוח האירי, פרק 2.4, עמ' 10.

³⁹ ראו הערה 35 לעיל.

שופטים, עובדי בתי-המשפט ועורכי-הדין הביעו תמיכה רבה בשימוש בטכנולוגיית ההיוועדות החזותית, לאור הניסיון שצברו בשימוש בה במשך השנים.

גם משיחות עם העצורים עלה כי הם העדיפו את השימוש בהיוועדות חזותית על הנוכחות הפיזית בבית-המשפט. בין הסיבות לכך: (1) הנוכחות בבית-המשפט היא חוויה קשה, ובכלל זה הנסיעה הלא-נוחה ברכב הצפוף; (2) חשש שלא לקבל ארוחות חמות בזמן השהות בבית-המשפט; (3) חשש מפני המתנה ממושכת בתאי המעצר בבית-המשפט, לפעמים עם עצורים נוספים, והכול לשם דיון קצר בבית-המשפט.⁴⁰

4.3 קנדה

4.3.1 מחוז אלברטה⁴¹

פרויקט ההיוועדות החזותית באלברטה הופעל לראשונה במסגרת תוכנית הרצה (פיילוט) בשנת 2004. מאז הוא הורחב, וכיום הוא מקשר בין 53 נקודות בבתי-המשפט של המחוז ובבתי-המעצר. במסגרת הפרויקט הוגברה היעילות בבתי-המשפט. לדברי האחראית לשירותי טכנולוגיה בבתי-המשפט במחוז, השימוש בטכנולוגיה אינו פוגע בזכותו של העצור להיות נוכח בדיון, ואף מפחית את הסיכונים הביטחוניים לצוות העובדים ולציבור בעת העברת העצורים.

4.3.2 מחוז British Columbia⁴²

פרויקט ההיוועדות החזותית במחוז מחבר בין 34 נקודות בבתי-משפט בערכאות שונות במחוז ל-23 בתי-מעצר ובתי-סוהר. בשנת 2005 נערכו יותר מ-12,500 דיוני שחרור בערובה והארכת מעצר באמצעות היוועדות חזותית, ובשנת 2006 הצפי הוא כ-20,000 דיונים כאלה.

5. שאלות שנתרו פתוחות

גם במדינות שמשתמשות בטכנולוגיה של היוועדות חזותית עדיין יש כמה שאלות פתוחות. להלן יוצגו שלוש שאלות שמקובל לחשוב כי בלי מחקר ומידע נוספים אי-אפשר להכריע בהן:

5.1 ההשלכות הפסיכולוגיות של היוועדות חזותית

לשימוש בהיוועדות חזותית עשויות להיות **השלכות פסיכולוגיות**, הן על האופן שבו העצור נתפס בעיני מי שנמצא בבית-המשפט והן על האופן שבו הוא חווה את ההליך המשפטי.⁴³

⁴⁰ הדוח האירי, נספח A, עמ' 52-55.

⁴¹ Faye Morrison, Director, Court Technology Services, Alberta Justice and Attorney General, מכתב בדואר אלקטרוני, 16 בדצמבר 2006.

⁴² Ministry of Attorney General, Province of British Columbia, מכתבים בדואר אלקטרוני, 2 באוגוסט 2006 ו-19 בדצמבר 2006.

⁴³ Anne Bowen Poulin, "Criminal Justice and Videoconferencing Technology: The Remote Defendant", 78 *Tulane Law Review*, 1089 (2004)

בספרות מובע החשש מאובדן קשר העין הבלתי-אמצעי בין השופט לעצור ומכך שהופעתו של העצור על-גבי מסך תפחית מהאנושיות שלו (De-humanizing) ותפגע ביחס כלפיו.⁴⁴

בהקשר זה יש לציין כי בשנת 2001 פורסם מחקר ראשוני שביקש לבדוק את ההשפעה של פרספקטיבת הצילום על הערכת האמינות של הודאות חשודים.⁴⁵ מהמחקר עולה ששינויים קלים ולכאורה לא משמעותיים בפרספקטיבת הצילום עשויים להשפיע על מידת האשמה המיוחסת לחשוד. הדבר בולט במיוחד בקרב משתתפי הניסוי מהציבור הרחב (המתאימים לשמש חברי מושבעים), אך גם בקרב השופטים המקצועיים.⁴⁶

חשש נוסף שהעלו מומחים משפטיים בהקשר זה הוא שרק בבית-המשפט ירגיש העצור את חשיבות המעמד שבו הוא נמצא⁴⁷ ויקבל תחושה של השתתפות אמיתית בהליך.⁴⁸ לעומת זאת אחרים טוענים שהעצור ירגיש נוח יותר מחוץ למסגרת המאיימת של בית-המשפט.⁴⁹

5.2. הייצוג המשפטי הניתן לעצור

השימוש בהיוועדות חזותית מעלה שאלות בדבר איכות הייצוג המשפטי הניתן לעצור.

בספרות מובע חשש מפני הפגיעה באיכות הייצוג הניתן לעצור בשל הריחוק הפיזי בין העצור לעורך-דינו (אם עורך-הדין נמצא בבית-המשפט), או בין עורך-הדין לבית-המשפט (אם עורך-הדין נמצא עם לקוחו בבית-המעצר).⁵⁰ עם זאת, נשמעים גם קולות מנוגדים הקובעים חד-משמעית כי ההיוועדות החזותית אינה פוגעת בייצוג הניתן לעצור.⁵¹

אשר למקום הימצאותו של הסניגור בעת הדיון, אין תשובה חד-משמעית. לא ברור אם עדיף שהסניגור יהיה צמוד ללקוחו העצור בבית-המעצר (שאו לכאורה יש יתרון לתובע, הנמצא לבדו עם השופט); או בבית-המשפט לצד השופט והתובע (ואז מתעוררת שאלת הייצוג ההולם של העצור). אפשרות נוספת היא שלעצור יהיו שני עורכי-דין, האחד ייצא עמו בבית-המעצר והשני בבית-המשפט. אך על-פי רוב הדבר אינו מעשי מבחינה כלכלית, ואף אינו נותן פתרון מלא אם לא מתאפשר קשר ישיר בין שני עורכי-הדין.⁵² אם עורך-הדין אינו צמוד ללקוחו, ייתכן שתיפגע זכותו של העצור להיוועץ בו בפרטיות, שכן יש להפסיק

⁴⁴ Elizabeth C. Wiggins, "What We Know and What We Need to Know About the Effects of Courtroom Technology", Symposium: International Conference on the Legal and Policy Implications of Courtroom Technology, 12 *William and Mary Bill of Rights Journal*, pp. 731 (April 2004).

⁴⁵ G. Daniel Lasiter, "Videotaped Confessions: Is Guilt in the Eye of the Camera?", as appears in: Wiggins, supra note 44.

⁴⁶ שם.

⁴⁷ Bowen Poulin, לעיל הערה 43.

⁴⁸ Bowen Poulin, לעיל הערה 43.

⁴⁹ הדוח האירי, פרק 3.4, עמ' 23-25.

⁵⁰ Bowen Poulin, לעיל הערה 43.

⁵¹ For example: Gary L. Day (District Judge, Sixteenth Judicial District, Montana), "Videoconferencing and Advocacy: The New Wave" May 2004, at: <http://www.lstech.org/node/978>, viewed: December 25th, 2006.

⁵² Bowen Poulin, לעיל הערה 43.

את הדיון בבית-המשפט לצורך היוועצות בעורך-הדין במהלך דיון בהיוועדות חזותית, ולא ברור עד כמה הדבר יתאפשר דרך קבע.⁵³

כך למשל, כשהחלה תוכנית ההרצה (פיילוט) בבריטניה הובעו חששות בדבר מידת הפרטיות שתתאפשר בשיחות בין עורך-הדין ללקוחו ובדבר הגדלת העלויות של הסיוע המשפטי לנוקקים (legal aid).⁵⁴ ואולם, לא מצאנו התייחסות לחששות האלה לאחר שהתוכנית הופעלה.

5.3. שיקולי עלות-תועלת

גם מדינות העושות שימוש נרחב בהיוועדות חזותית, כמו קליפורניה בארה"ב, מציינות כי **יעילותה הכלכלית של הטכנולוגיה תלויה בגורמים רבים**. כך למשל, נראה שהיעילות רבה יותר ככל שמספר העצורים רב, כאשר האזור שבסמכותו של אותו בית-משפט צפוף או גדול במיוחד וכאשר בית-המשפט מרוחק מאוד מבית-המעצר. לכן, יש לבחון את מידת החיסכון במשאבים בכל מקרה לגופו.⁵⁵

⁵³ הדוח האירי, פרק 3.4, עמ' 23-25; Wiggins, לעיל הערה 44.

⁵⁴ Anthony Edwards, "Crime and Disorder Act 1998: Improving Criminal Procedure", *Criminal Law Review*, 1999, pp. 29-35.

⁵⁵ Court Technology Advisory Committee, "Report on the Application of Video Technology in the California Courts", August 1997, on the internet site of the Judicial Council of California, Administrative Office of the Courts, at: <http://www.courtinfo.ca.gov/reference/documents/videoreport.pdf>.

טבלה מסכמת

תחולה על קטינים	תנאים לשימוש בהיוועדות חזותית (VC)	סוגי ההליכים	
ההסדר אינו חל על קטינים	נדרשת הסכמת העצור	הארכת מעצר ושחרור בערובה	ישראל – הצעת החוק
בהוראת בית המשפט או לבקשת הקטין ובהסכמת הצדדים – כחריג לכלל הנוכחות הפיזית של קטינים	הכלל: שימוש ב-VC, אלא אם כן בית-המשפט הורה אחרת	הליכים מקדמיים	אוסטרליה – NSW
	בהסכמת הצדדים או בהוראת בית-המשפט	הליכי המשפט	
בהוראת בית-המשפט – מיוזמתו או לבקשת אחד הצדדים – כחריג לכלל הנוכחות הפיזית של קטינים	הכלל: שימוש ב-VC, אלא אם כן בית-המשפט הורה אחרת	הליכים מקדמיים (למעט הארכת מעצר ראשונה)	אוסטרליה – ויקטוריה
	נדרשת הסכמת העצור	הארכת מעצר ראשונה	
	השימוש ב-VC בהוראת בית-המשפט – לבקשת הצדדים או בהתקיים נסיבות מיוחדות	בהליכים אחרים – רק אם הדבר אינו מנוגד לשיקולי צדק והוא סביר בנסיבות העניין	
אין מידע	נדרשת הסכמת העצור	שחרור בערובה והארכת מעצר	ארה"ב – פדרלי

תחולה על קטינים	תנאים לשימוש בהיוועדות חזותית (VC)	סוגי הליכים	
אין מידע	נדרשת הסכמת העצור בכתב	עצור בבית-מעצר במחוז – הליכים מקדמיים	ארה"ב – קליפורניה
	השימוש ב-VC בהוראת שירות בתי-הסוהר, ולא נדרשת הסכמת העצור. בית-המשפט רשאי להורות על נוכחות פיזית	אסיר בבית-סוהר מדינתי – בכל הליך (למעט הופעה ראשונית, שמיעת העדויות, הכרעת הדין ומתן גזר-הדין)	
אין מידע	בית-המשפט רשאי להורות על שימוש ב-VC. לא נדרשת הסכמת העצור	הליכים פליליים מקדמיים	בריטניה
אין מידע	בית-המשפט רשאי להורות על שימוש ב-VC. לא נדרשת הסכמת העצור, למעט בדיון הכולל שמיעת עדויות	הארכת מעצר ושחרור בערובה	קנדה
ההסדר אינו חל על קטינים	בסמכות בית-המשפט להורות על שימוש ב-VC ללא הסכמת העצור. בית-המשפט יכריע במקרים שבהם העצור מתנגד	כל דיון בהליך פלילי (למעט הקראת כתב אישום, דיון אחר שיסודי להליך או שעשויים להישמע בו עדויות, דיון בדבר כשירות החשוד)	אירלנד (המלצות לחקיקה)
ההסדר אינו חל על קטינים	הכלל: שימוש ב-VC, אלא אם כן בית-המשפט הורה אחרת	הליכים פליליים מקדמיים	דרום-אפריקה (המלצות לחקיקה)

